

RAMOWY PROGRAM SZKOLENIA

Tytuł programu

Ramowy program szkolenia w zakresie wspomaganie szkół w rozwoju kompetencji uczniów – porozumiewanie się w językach obcych

Kompetencja kluczowa i etap edukacyjny

Porozumiewanie się w językach obcych – III etap edukacyjny

Opis kompetencji

Porozumiewanie się w językach obcych jest jedną z **ośmiu kompetencji kluczowych**, które w zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady¹ zostały wskazane jako niezbędne **do wyrównywania szans społecznych i możliwości zawodowych**. Rozwijanie tej kompetencji może odbywać się w ramach lekcji języków obcych oraz innych zajęć prowadzonych w szkole.

Komunikacja w obcych językach opiera się w znacznej mierze na tych samych umiejętnościach co porozumiewanie się w języku ojczystym. Chodzi tu o zdolności do **rozumienia, wyrażania i interpretowania** pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

(rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie) w odpowiednich kontekstach społecznych i kulturowych (edukacja, praca, dom i czas wolny) w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. Porozumiewanie się w obcych językach wymaga również takich umiejętności jak mediacja i rozumienie różnic kulturowych. **Stopień opanowania języka może być różny** w wypadku czterech kompetencji językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie) i poszczególnych języków oraz zależy od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia oraz potrzeb lub zainteresowań jednostki.

Wiedza

Porozumiewanie się w obcych językach wymaga znajomości **słownictwa i gramatyki funkcjonalnej** oraz **świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języka**. Istotna jest również znajomość **konwencji społecznych** oraz **aspektu kulturowego i zmienności języków**².

Umiejętności

Do niezbędnych umiejętności w komunikacji w językach obcych należą: **zdolność rozumienia komunikatów słownych, inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy** oraz **czytania, rozumienia i pisania tekstów**, odpowiednio do potrzeb danej osoby. Poza tym ważne jest właściwe **korzystanie z pomocy** oraz **uczenie się języków również w sposób nieformalny** w ramach uczenia się przez całe życie³.

² Tamże.

³ Tamże.

Postawy

Pozytywna postawa obejmuje **świadomość różnorodności kulturowej**, a także **zainteresowanie i ciekawość języków** oraz komunikacji międzykulturowej⁴.

Specyfika kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym

Rozwój ucznia w późnej fazie dorastania a rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych⁵

Młodzież na III etapie edukacyjnym przygotowuje się do podjęcia ról i realizowania zadań rozwojowych charakterystycznych dla osób dorosłych. Odbywa się to przez wykonywanie realnych zadań oraz pełnienie funkcji w różnych grupach i organizacjach. Nabywane w ten sposób doświadczenia umożliwiają odkrywanie i przyswajanie nowych kompetencji, wzbogacają obraz siebie, pozwalają na autoprezentację w grupie i zyskanie społecznego uznania.

Człowiek znajdujący się na granicy dorosłości ma potrzebę swobody działania, współdecydowania oraz wyboru ścieżek dochodzenia do obranych celów. Poczucie kompetencji i sprawstwa będą podnosiły jego samoocenę i motywację do realizowania wyznaczonych zadań. Młodzież w szkole ponadpodstawowej ma dość sprecyzowane zainteresowania, które chce rozwijać. Choć na tym etapie rozwoju rodzice wciąż pełnią ważną rolę socjalizacyjną, coraz ważniejsza staje się oferta społeczna otoczenia. To

⁴ Tamże.

⁵ K. Piotrowski, J. Wojciechowska, B. Ziółkowska, *Rozwój nastolatka. Późna faza dorastania*, [w:] A.I. Brzezińska (red.), *Niezbędnik Dobrego Nauczyciela*, seria I, *Rozwój w okresie dzieciństwa i dorastania*, t. 6, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 14.06.2016].

ona wyznacza kontekst dorastania społecznego. Okres ten jest znaczący dla kształtowania się tożsamości. Zachodzą wówczas dwa procesy: poszukiwania i badania poprzez eksperymentowanie oraz przyjmowania zobowiązań w wyniku podjętej decyzji. Poszukiwaniom możliwości zaangażowania społecznego i emocjonalnego mogą jednak towarzyszyć obawy, wątpliwości lub niepokój. Takie negatywne emocje często hamują lub wręcz uniemożliwiają podejmowanie zobowiązań i działanie.

Uczniowie na III etapie edukacyjnym mają też większą niż na II etapie kształcenia umiejętność refleksji i autorefleksji. W warstwie kognitywnej mają rozwiniętą zdolność myślenia formalnego, logicznego i abstrakcyjnego, potrafią analizować problemy, patrząc na nie z wielu perspektyw, oraz wyciągać wnioski. Większa jest także świadomość celu nauki, co pociąga za sobą większą motywację do uczenia się.

W procesie kształcenia ogólnego na III etapie edukacji szkoła powinna u uczniów formować postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu. Należą do nich: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, a także poczucie własnej wartości, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze oraz podejmowania inicjatyw. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest modelowanie postawy obywatelskiej w duchu poszanowania tradycji i kultury własnego narodu oraz szacunku dla innych kultur i tradycji.

Porozumiewanie się w językach obcych w zapisach podstawy programowej dla III etapu edukacyjnego⁶

W kontekście kształtowania kompetencji językowych na III etapie edukacyjnym kluczowe jest rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem obcym w mowie i piśmie w celach komunikacyjnych. Zakłada się przy tym doskonalenie wszystkich sprawności: recepcji ustnej i pisemnej, produkcji ustnej ciągłej lub w interakcji, produkcji pisemnej, mediacji oraz komunikacji niewerbalnej.

Specyfikę kształcenia kompetencji związanej z porozumiewaniem się w językach obcych na III etapie edukacyjnym określają zapisy podstawy programowej. Poziom zaawansowania językowego określają poszczególne warianty podstawy dla III etapu edukacji.

Ogólnym celem kształcenia w zakresie języka obcego nowożytnego w szkole ponadpodstawowej jest:

- posługiwanie się w miarę rozwiniętym lub bogatym zasobem środków językowych;
- rozumienie typowych lub skomplikowanych wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- tworzenie prostych typowych lub płynnych, dłuższych wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- formułowanie krótkich, prostych i zrozumiałych lub tworzenie płynnych i zrozumiałych, dłuższych wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- reagowanie w formie ustnej i pisemnej w różnorodnych, także złożonych sytuacjach;
- ustne lub pisemne reagowanie na wypowiedzi w typowych sytuacjach adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej lub w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach.

⁶ Oprac. na podstawie: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

Podstawa programowa zakłada kształtowanie kompetencji wpływających na wszechstronny rozwój uczniów. Obok kompetencji językowych przewiduje ona **doskonalenie wielu kompetencji okołojęzykowych**, które warunkują efektywne porozumiewanie się w języku obcym. Są to: korzystanie ze źródeł informacji w języku obcym, dokonywanie samooceny, współpraca w grupie, stosowanie strategii komunikacyjnych, postawa otwartości i tolerancji oraz świadomość językowa.

Wspieranie uczniów w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym⁷

Metody nauczania języków obcych należy dostosować do **uwarunkowań rozwojowych oraz potrzeb kognitywnych i emocjonalnych** młodzieży na III etapie edukacyjnym. Powinny one umożliwiać zaspokojenie potrzeb kompetencji, autonomii i sprawczości, a więc stwarzać uczniom **przestrzeń do współdecydowania** o własnym procesie uczenia się i podejmowania za niego **odpowiedzialności**.

Osoby autonomiczne cechuje swoboda myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji, aktywne podejście do zadań, samodzielność w organizowaniu własnej nauki, innowacyjność, umiejętność wyszukiwania odpowiednich materiałów pomocniczych, duża motywacja do nauki oraz refleksja nad postępami w nauce. Aby zaspokajać te potrzeby metody nauczania powinny **uwzględniać tematykę zachęcającą do dyskusji, wymiany poglądów, skłaniać do refleksji i autorefleksji**, rozwijać **świadomość językową** oraz umożliwić **podejmowanie aktywnych działań** językowych odpowiadających zainteresowaniom

⁷ Oprac. na podstawie: *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001; D. Werbińska, *Proces uczenia się uczniów w liceum*, [w:] H. Komorowska (red.), *Nauka języka obcego w perspektywie ucznia*, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, Warszawa 2011.

i potrzebom młodzieży. Należy także stosować **różne formy pracy** poprawiające sprawności receptywne oraz produktywne wymagające od uczniów kreatywności, pomysłowości oraz spontaniczności zarówno w kontekście językowym, jak i społecznym.

Zgodnie z zaleceniami podstawy programowej oraz na podstawie Europejskiego Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) kształtowanie kompetencji uczniów powinno odbywać się przez:

- stosowanie **interaktywnych form pracy** w nauczaniu języków obcych na tym etapie;
- wykorzystywanie **aktywizujących form i metod pracy** (m.in. praca w parach/grupach, metoda projektu, stacje zadaniowe, gry i zabawy językowe) oraz używania języka obcego jako narzędzia komunikacji na lekcji;
- oddziaływanie polisensoryczne, czyli umożliwienie **uczenia się języka poprzez wszystkie zmysły**;
- **integrowanie sprawności językowych** pod kątem realizacji celów komunikacyjnych;
- nauczanie **gotowych zwrotów** oraz regularne **wdrażanie i powtarzanie funkcji językowych** w połączeniu z rozwijaniem kompetencji społecznych (prowadzenie negocjacji, wyrażanie opinii, preferencji i życzeń itp.);
- **dostosowanie treści** do zainteresowań i potrzeb uczniów, m.in. z użyciem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i multimedialnych;
- budowanie **pozytywnego nastawienia do nauki języka obcego** i motywacji do uczenia się języka obcego w perspektywie przyszłego rozwoju zawodowego;
- tworzenie **przestrzeni do współdecydowania** o własnym procesie uczenia się i podejmowania za niego odpowiedzialności;
- rozwijanie **swobody myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji**;

- kształtowanie wiedzy i postaw uczniów dotyczących **przynależności do różnych wspólnot** oraz **modelowanie zachowań** w stosunku do przedstawicieli innych narodowości i ich języków.

Profil kompetencyjny ucznia na III etapie edukacyjnym⁸

Profil kompetencyjny ucznia na tym etapie kształcenia obejmuje **znajomość środków językowych, rozumienie oraz tworzenie wypowiedzi, reagowanie na wypowiedzi** oraz ich **przetwarzanie** odpowiadające poziomom biegłości językowej wg ESOKJ od poziomu B1 do poziomu C1 (w nauczaniu dwujęzycznym), które wymagają od użytkowników języka samodzielności w posługiwaniu się nim.

Uczeń posługujący się językiem obcym na poziomie B1/B2 rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne. Potrafi porozumiewać się płynnie i spontanicznie oraz formułować przejrzyste i szczegółowe wypowiedzi ustne lub pisemne, wyjaśniać swoje stanowisko oraz rozważać wady i zalety różnych rozwiązań.

Wiedza

Uczeń:

- posługuje się **odpowiednim do poziomu zasobem środków językowych** (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym spełnienie wymagań szczegółowych każdego z wariantów podstawy programowej;

⁸ Opracowano na podstawie Ustawy z dn. 14 grudnia 2017 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 356) oraz *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2001.

- dysponuje **wiedzą o krajach** obszaru poznawanego języka oraz **o kraju ojczystym** z uwzględnieniem kontekstu interkulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, zna problemy pojawiające się na styku różnych kultur i społeczności;
- zna i rozumie w pogłębiony sposób **własną tożsamość** wynikającą z dziedzictwa historii i kultury swojego narodu oraz z uczestnictwa w różnego rodzaju wspólnotach;
- zna **wiele strategii uczenia się** (interakcyjnych, kompensacyjnych, metajęzykowych);
- zna i rozumie **najważniejsze elementy** związane z zagadnieniem **różnojęzyczności i wielokulturowości**;
- ma **rozwiniętą świadomość językową** (np. dotyczącą podobieństw i różnic między językami) opartą na pluralistycznych podejściach do języków i kultur: otwarciu na języki (*awakening to languages*), interkomprehensji, zintegrowanych podejściach dydaktycznych do uczenia się wielu języków oraz podejściu międzykulturowym.

Umiejętności

Uczeń:

- posługuje się **zasobem środków językowych** (fonetycznych, leksykalnych, gramatycznych) umożliwiającym rozumienie i tworzenie wypowiedzi zgodnie z poziomami ESOKJ i wymaganiami szczegółowymi każdego z wariantów podstawy programowej dla poszczególnych typów szkół ponadpodstawowych;
- **rozumie i przetwarza teksty** słuchane i pisane zgodnie z poziomami ESOKJ oraz podstawą programową dla III etapu kształcenia;

- **tworzy wypowiedzi ustne i pisemne** oraz podejmuje działania interakcyjne w języku obcym, odbiera ze zrozumieniem złożone wypowiedzi, tworzy i przedstawia umiarkowane wypowiedzi w języku ojczystym, który jest bazą do budowania kompetencji posługiwania się językiem obcym;
- potrafi **analizować, selekcjonować i łączyć** umiarkowane złożone informacje z różnych źródeł w języku obcym;
- planuje **własny proces uczenia się**, dobierając przy tym właściwe strategie (interakcyjne, kompensacyjne, metajęzykowe) oraz wykorzystując odpowiednie zasoby, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne oraz wybrane podejścia pluralistyczne do uczenia się języków;
- **monitoruje** własny proces uczenia się, wykorzystując różne narzędzia samooceny;
- **planuje własne uczenie się** odpowiednio do swojego zaawansowania w realizowanym programie kształcenia z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju;
- **dokonyuje wyborów** dotyczących dalszego uczenia się z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju w obszarze kształtowania kompetencji językowej;
- **współdziała w grupie**, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych, w tym różnojęzycznych i międzykulturowych.

Postawy

Uczeń:

- wykazuje gotowość do **podejmowania działań interakcyjnych** w językach obcych;

- dąży do **wzmacniania swojej autonomii** i jest gotów do stopniowego **przejmowania odpowiedzialności** za swój proces uczenia się;
- wykazuje **ciekawość poznawczą** i jest otwarty na inne kultury;
- jest gotów do kształtowania **właściwej kultury komunikowania się** w różnych kontekstach oraz do partnerskiego dialogu i współdziałania.

Profil kompetencyjny nauczyciela

Profil kompetencyjny nauczyciela rozwijającego u uczniów kompetencję porozumiewania się w językach obcych na III etapie kształcenia

Wiedza

Nauczyciel:

- rozumie, **na czym polega** oraz **w jakich działaniach i zachowaniach przejawia się** kompetencja dotycząca porozumiewania się w językach obcych;
- rozumie **potrzebę kształtowania oraz wpływ kompetencji** porozumiewania się w językach obcych na przyszłe sukcesy życiowe i zawodowe uczniów;
- zna **treści podstawy programowej** kształcenia ogólnego zarówno dla II etapu kształcenia (szkoły podstawowej), jak i III etapu edukacji, potrafi wykorzystać je w planowaniu oraz realizacji procesu dydaktycznego i wychowawczego;
- zna **wyzwania rozwojowe** uczniów;

- zna i rozumie zasady obowiązujące w **pluralistycznych podejściach** do nauki języków i kultur: otwarciu na języki (ang. *awakening to languages*), interkomprensji, zintegrowanych podejściach dydaktycznych do uczenia się wielu języków oraz podejściu międzykulturowym.

Umiejętności

Nauczyciel:

- stwarza uczniom **możliwości kształtowania kompetencji** porozumiewania się w językach obcych we wszystkich jej wymiarach;
- zna i stosuje **metody i formy pracy** służące kształtowaniu tej kompetencji zarówno podczas lekcji, jak i w innych sytuacjach edukacyjnych oraz wychowawczych, adekwatnie do wieku rozwojowego uczniów;
- wykorzystuje **strategie i metody nauczania**, które prowadzą do kształtowania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- potrafi pokazać uczniom **atrakcyjność posiadania kształtowanej kompetencji** i jej znaczącą wartość w różnych aspektach życia i pracy;
- zachęca uczniów do **stosowania pluralistycznych podejść** do nauki języków i kultur;
- ustanawia i stosuje **jasne zasady zachowania**, umożliwiające tworzenie atmosfery zaufania, otwartości i wzajemnego szacunku oraz sam konsekwentnie ich przestrzega;
- potrafi wraz z uczniami **poddać refleksji efektywność stosowanych strategii** uczenia się i nauczania,

- **wspiera uczniów w uczeniu się**, informując ich konstruktywnie i rzeczowo, na podstawie wymagań i kryteriów oceniania, o ich osiągnięciach i postępach, a przy tym w sposób spójny odwołuje się do już nabytej wiedzy, umiejętności i postaw potrzebnych do dalszej pracy nad kompetencją;
- **indywidualizuje proces dydaktyczny** oraz **wspiera rozwój postawy autonomicznej** ucznia w procesie uczenia się języka obcego;
- **współpracuje w zespole nauczycieli** realizujących wspólne zadania i projekty, w tym projekty międzynarodowe, oraz podejmuje inicjatywy i działania służące otwieraniu się na inne kultury i języki;
- tworzy sytuacje wychowawcze i edukacyjne wymagające od uczniów **analizowania, selekcjonowania i łączenia** umiarkowanie złożonych informacji z różnych źródeł;
- umożliwia uczniom budowanie **tożsamości indywidualnej i grupowej** oraz **postawy etnorelatywizmu**.

Postawy

Nauczyciel:

- dba o **rozwój indywidualnych strategii uczenia się** w procesie uczenia się języków obcych;
- uwzględnia w procesie edukacji uczniów ich **potrzebę współdecydowania o przebiegu uczenia się** i daje możliwość **samodzielnego planowania** własnego uczenia się;
- jest otwarty na **nowe koncepcje nauczania** oraz gotowy do zmiany stosowanych metod pracy w wyniku zdiagnozowanych problemów;
- ustawicznie **doskonalą swój warsztat pracy** oraz **własne umiejętności** posługiwania się nauczonym językiem;

13

- **własną postawą modeluje przestrzeganie zasad** właściwej kultury komunikowania się w różnych kontekstach, partnerskiego dialogu i współdziałania.

Adresaci szkolenia

Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, doradcy metodyczni i trenerzy oświaty

Cel ogólny

Przygotowanie do procesowego wspomaganie szkół w obszarze kształtowania kompetencji kluczowej uczniów związanej z porozumiewaniem się w językach obcych.

Cele szczegółowe

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich rolę i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz w przygotowaniu uczniów do funkcjonowania w społeczeństwie i dorosłym życiu;
- uzasadnia potrzebę rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych i wpływ procesu uczenia się/nauczania na jej kształtowanie na III etapie edukacyjnym;

- wskazuje metody i technik uczenia się i nauczania służące rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych i określa warunki do ich realizacji na III etapie edukacji;
- zna założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu wspomaganie;
- prowadzi wspomaganie szkoły/placówki w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wykorzystując wiedzę na temat metod i technik uczenia się/nauczania;
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania kompetencji kluczowych uczniów;
- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół/placówek.

Tematy modułów

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia.

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji.

Moduł III. Rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie kształcenia.

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych.

Moduł V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VI. Językowe kompetencje komunikacyjne jako ważny element kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł VIII. Wspomaganie pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Moduł IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomaganie szkół.

Forma realizacji

Szkolenie *blended learning*

Czas trwania zajęć

Część stacjonarna – około 70 godzin dydaktycznych, część e-learningowa – około 20 godzin

Liczebność grupy szkoleniowej

Okolo 20 osób

Treści szkolenia

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- analizuje założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu oświaty odpowiedzialnych za wspieranie szkół;

- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania szkoły: specjaliści ds. wspomagania, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli;
- planuje wykonanie zadania polegającego na organizacji i prowadzeniu wspomagania trzech szkół w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Założenia kompleksowego wspomagania szkół.
- Etapy procesu wspomagania szkół: diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy szkoły, ocena procesu i efektów wspomagania.
- Zasady działania sieci współpracy i samokształcenia.
- Zadania placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania szkół.
- Wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych jako kierunek doskonalenia pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.
- Znaczenie ewaluacji pracy szkoły (zewnętrznej i wewnętrznej) w diagnozie pracy szkoły.
- Zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania: specjaliści ds. wspomagania, eksperta, dyrektora szkoły, nauczycieli oraz innych pracowników szkoły.
- Charakterystyka zadania dla uczestników szkolenia polegającego na wspomaganiu trzech szkół w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Hajdukiewicz M., Wysocka J. (red.), *Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2015 r. poz. 1270).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 29 września 2016 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. z 2016 r. poz. 1591).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Ustawa z dn. 1 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1985).
- Ustawa z dn. 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191).
- Ustawa z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59).

Więcej informacji dotyczących wspomagania szkół na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład, film.

Metody warsztatowe: analiza studium przypadku, metaplan, *World Café*, JIGSAW.

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- definiuje pojęcie kompetencji;
- charakteryzuje kompetencje kluczowe zgodnie z Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie;
- wykazuje znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy;
- analizuje zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- dowodzi ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych;
- opisuje rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Kompetencje rozumiane jako wiedza, umiejętności i postawy.
- Kompetencje kluczowe w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego – definicje.
- Społeczne i cywilizacyjne przyczyny ustanowienia kompetencji kluczowych istotnych w procesie uczenia się przez całe życie.
- Kompetencje kluczowe a rozwój intelektualny i psychomotoryczny ucznia.
- Wpływ kompetencji kluczowych na sprawne funkcjonowanie absolwentów poszczególnych typów szkół w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Kompetencje kluczowe w zapisach podstawy programowej oraz wymaganiach państwa wobec szkół i placówek.
- Ponadprzedmiotowy charakter kompetencji kluczowych.
- Rola różnych podmiotów środowiska szkolnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.
- Zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, *Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie. Wyzwania i szanse dla polityki edukacyjnej. Raport Eurydice*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012 [online, dostęp dn. 30.08.2016].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r. poz. 977 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).

- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: wykład, prezentacja.

Metody warsztatowe: analiza dokumentów, dyskusja, quiz, piramida priorytetów.

Moduł III. Rozwój kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na III etapie kształcenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje poziom rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym;
- wyjaśnia znaczenie rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych w procesie edukacji szkolnej i w dorosłym życiu;
- na podstawie badań ogólnopolskich i treści podstawy programowej wskazuje kierunki kształtowania kompetencji uczniów dotyczącej porozumiewania się w językach obcych;
- charakteryzuje główne zagadnienia dotyczące różnorodności i międzykulturowości, w tym podejścia pluralistyczne do języków i kultur: otwarcie na języki, podejście międzykulturowe, interkomprehensję i zintegrowane podejścia dydaktyczne do uczenia się języków.

Szczegółowe treści

- Istotne elementy definicji porozumiewania się w językach obcych⁹ kształtowane na III etapie edukacyjnym:
 - sprawność porozumiewania się w języku ojczystym jako baza kompetencji porozumiewania się w językach obcych (rozumienie, wyrażanie, interpretowanie myśli, pojęć i faktów);
 - sprawność w posługiwaniu się językiem (słownictwo, gramatyka funkcjonalna, typy interakcji, konteksty posługiwania się językiem);
 - sprawność komunikacyjna i umiejętności mediacyjne, w tym komunikacja niewerbalna i znaczenie mowy ciała w kontekście różnych kultur i języków;
 - konwencje społeczne i konteksty kulturowe;
 - nastawienie do nauki języka (pozytywne podejście do procesu uczenia się, ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej, w tym otwarcie na języki jako jedno z podejść pluralistycznych).
- Kompetencje ogólne i językowe kompetencje komunikacyjne według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego.
- Znaczenie kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym dla dalszych losów ucznia:
 - Na jakiej bazie budujemy? Kompetencje po zakończeniu II etapu edukacji;

⁹ Oprac. na podstawie definicji kompetencji kluczowych zawartych w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady oraz Polskiej Ramy Kwalifikacji.

- Do czego zmierzamy? Na czym uczeń powinien zakończyć kształtowanie kompetencji związanej z porozumiewaniem się w językach obcych na III etapie edukacyjnym;
 - Jaka jest perspektywa? Znaczenie kompetencji porozumiewania się w językach obcych w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Porozumiewanie się w językach obcych w polskiej szkole w świetle badań edukacyjnych.
 - Profil kompetencyjny ucznia i profil kompetencyjny nauczyciela na III etapie edukacji w kontekście zapisów podstawy programowej jako kierunku wspomagania szkół.
 - Czynniki sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych, m.in.
 - strategie nauczania oraz metody i formy pracy dobrane odpowiednio do etapu rozwojowego;
 - współpraca nauczycieli;
 - praca wychowawcza;
 - środki dydaktyczne, w tym narzędzia TIK, w procesie edukacji językowej.

Zasoby edukacyjne

- Badanie European Survey on Language Competences [online, dostęp dn.17.06.2016].
- Badanie uczenia się i nauczania języków obcych w gimnazjum [online, dostęp dn. 18.09.2016].
- Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001 [online, dostęp dn. 23.09.2016].

- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- *Nauczanie wielojęzyczne*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- *Rozwijanie sprawności receptywnych*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1/2016. [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- *Rozwijanie sprawności produktywnych*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2016 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji z dn. 22 grudnia 2015 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 64).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4 (Dz.U. 2016 poz. 520).
- Europejskie Portfolio Językowe: wszystkie wersje on-line dla różnych grup wiekowych wraz z przewodnikami do pobrania [online, dostęp dn. 07.10.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja wyników badań IBE.

Metody warsztatowe: analiza podstawy programowej, dyskusja, metoda profil szkoły, opracowanie narzędzi diagnostycznych.

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje przebieg proces uczenia się;

- określa czynniki wpływające na efektywność procesu uczenia się wynikające z najnowszej wiedzy i badań;
- uzasadnia znaczenie relacji między uczniem a nauczycielem w procesie uczenia się;
- identyfikuje czynniki związane z organizacją pracy szkoły, które sprzyjają procesom uczenia się;
- wskazuje związek procesu uczenia się z kształtowaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- łączy wiedzę na temat uczenia się z wiedzą dotyczącą procesowego wspomaganie szkół.

Szczegółowe treści:

- Przebieg procesu uczenia się:
 - etapy procesu uczenia się – od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji;
 - rozwój prostych oraz złożonych umiejętności (np. na podstawie taksonomii celów wg B. Blooma) jako warunek skutecznego nauczania.
- Czynniki wpływające na proces uczenia się:
 - podmiotowość ucznia w procesie uczenia się;
 - znajomość metod i technik służących poznaniu własnych strategii uczenia się;
 - łączenie wiedzy (nowej z dotychczas zdobytą, wiedzy z różnych dziedzin) i hierarchiczne jej porządkowanie;
 - praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w szkole oraz codziennym życiu;
 - wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się;
 - możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji.

- Środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się:
 - relacje nauczyciel–uczeń;
 - praca zespołowa;
 - metody pracy nauczyciela;
 - indywidualizacja nauczania;
 - organizacja przestrzeni szkolnej.
- Proces uczenia się drogą do kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów:
 - wiedza o przebiegu procesu uczenia się jako podstawa do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły;
 - monitorowanie procesu uczenia się jako istotny element wdrażania zmian służących kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Borek A., Domerecka B., *Dobrze zorganizowana aktywność i bierność*, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Dumont H., Istanc D., Benavides F., *Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.

- Ligęza A., Franczak J., Jak analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych w polskich szkołach? Raport z wyników ewaluacji zewnętrznej, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Marzano R.J., *Sztuka i teoria skutecznego nauczania*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2012.
- Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998.
- Schaffer D.R., Kipp K., *Psychologia rozwoju. Od dziecka do dorosłości*, Harmonia, Gdańsk 2015.
- Taraszkiewicz M., Plewka Cz., *Uczymy się uczyć*, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2010.
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki A., Analiza niektórych danych w związku z wymaganiami Uczniowie są aktywni, System Ewaluacji Oświaty [online dostęp dn.14.09.2016].
- Tędziągolska M., W jaki sposób szkoła mówi, że warto się uczyć?, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Rosenberg M., *Porozumienie bez przemocy*, Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa 2009.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: stacje zadaniowe, dyskusja, metoda 5Q, sześć myślowych kapeluszy de Bono.

Moduł V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wskazuje sposoby kształtowania u uczniów na III etapie edukacyjnym wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowania świadomości różnorodności kulturowej;
- przedstawia obszary pracy szkoły pozwalające kształtować u uczniów na III etapie edukacyjnym zdolność do podejmowania efektywnych działań w różnych obszarach życia;
- pokazuje sposoby i metody budowania konstruktywnych relacji uczniów z ludźmi, którzy są innej narodowości lub wyrośli w innej kulturze;
- interpretuje uwarunkowania osobowościowe oraz wskazuje sposoby budowania u uczniów umiejętności radzenia sobie z trudnościami i motywacji wewnętrznej;
- wyjaśnia, jakie umiejętności uczenia się, planowania i organizowania własnej nauki oraz poszukiwania źródeł informacji powinien zdobyć uczeń na III etapie edukacji, by w sposób skuteczny uczyć się języków obcych;
- wspiera nauczycieli w budowaniu kompetencji ogólnych uczniów w kontekście rozwijania u młodzieży kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Szczegółowe treści

- Działania podejmowane przez szkołę w zakresie kształtowania kompetencji międzykulturowej:

- poszerzanie wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowanie świadomości różnorodności kulturowej;
 - rozwijanie umiejętności interpretowania i ustalania powiązań między zjawiskami kulturowymi, w tym z wiedzą o własnej kulturze, przez kreowanie aktywności uczniów na rzecz środowiska lokalnego, realizację projektów o zasięgu lokalnym, wolontariat na rzecz osób ze środowiska lokalnego, imprezy promujące kulturę regionu organizowane wg pomysłu uczniów;
 - kształtowanie postaw otwartości i ciekawości wobec innych kultur;
 - motywowanie do dialogu z przedstawicielami innych kultur przez realizację projektów międzykulturowych i międzyprzedmiotowych, międzynarodowe wymiany szkolne, wywiady/rozmowy z obcokrajowcami, organizowanie konkursów językowych i kulturoznawczych, zachęcanie uczniów do brania w nich czynnego udziału, angażowanie uczniów we współpracę z międzynarodowymi wolontariuszami, wspólne z uczniami organizowanie Dni Kultury i Języków, współpracę z instytucjami działającymi na rzecz edukacji językowej i międzykulturowej (np. British Council, Goethe Institut, Alliance Française, American Corner), ambasadami, uczelniami wyższymi;
 - współorganizowanie wraz z uczniami Europejskiego Dnia Języków, wycieczek, wyjść na wystawy;
 - poszerzanie zasobów szkoły o materiały autentyczne (czasopisma, filmy, plakaty, książki, przedmioty) związane z obszarem nauczanego języka.
- Działania nauczycieli w rozwijaniu autonomii ucznia w procesie nabywania kompetencji porozumiewania się w języku obcym:

- analiza programów nauczania, procesu lekcyjnego i realizowanych zadań pod kątem umożliwienia uczniom planowania własnego uczenia się, odpowiednio do zaawansowania językowego i z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju;
- wdrażanie uczniów do planowania i organizowania własnej nauki oraz wprowadzania technik samodzielnej pracy nad językiem, np. przez wykorzystanie Europejskiego Portfolio Językowego, zapoznanie z różnorodnymi strategiami uczenia się języków obcych (kognitywnymi, afektywnymi, społecznymi);
- poszukiwanie źródeł informacji o/w językach obcych przez odwiedzanie obcojęzycznych stron językowych, zachęcanie uczniów do poszerzania wiedzy z wykorzystaniem źródeł obcojęzycznych i prezentowania jej na forum klasy, czytania czasopism i książek w językach obcych;
- budowanie postawy etnorelatywizmu w wymiarze umożliwiającym adaptację do odmienności;
- stosowanie metod i form nauczania stwarzających przestrzeń do współdecydowania i przyjmowania odpowiedzialności przez wspólne ustalanie celów nauki, rozwijanie swobody myślenia, wnioskowania i podejmowania decyzji, dostosowanie treści do zainteresowań i potrzeb uczniów;
- wdrażanie działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego wspierających uczniów w dokonywaniu wyborów wynikających z perspektywy własnego rozwoju, w tym również w kontekście wykorzystania i rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Zasoby edukacyjne

- *Autobiografia spotkań międzykulturowych*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011.

- Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Europejskie Portfolio Językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2006 [online, dostęp dn. 26.09.2016].
- Karpińska-Musiał B., *Międzykulturowość w glottodydaktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2015.
- Klimowicz A. (red.), Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2004 [online, dostęp dn. 01.10.2016].
- Nauczanie wielojęzyczne, „Języki Obce w Szkole”, nr 02/2015 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Pawlak M. (red.), Autonomia w nauce języka obcego – co osiągnęliśmy i dokąd zmierzamy?, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM, Poznań–Kalisz–Konin 2008, Repozytorium Uniwersytetu A. Mickiewicza [online, dostęp dn. 06.06.2016].
- Scenariusze zajęć nt. wielokulturowości i praw cudzoziemców, Helsińska Fundacja Praw Człowieka [online, dostęp dn. 03.09.2016].
- Wilczyńska W., *Uczyć się czy być nauczonym? O autonomii w przyswajaniu języka obcego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: analiza pola, gwiazda pytań, wirujące plakaty, rybi szkielet.

Moduł VI. Językowe kompetencje komunikacyjne jako ważny element kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- przedstawia metody i techniki nauczania języka obcego adekwatne dla III etapu edukacji, które kształtują kompetencję porozumiewania się w językach obcych;
- wspiera nauczycieli w gromadzeniu i analizowaniu informacji dotyczących skuteczności stosowanych przez nich strategii, form i metod pracy;
- interpretuje znaczenie ekspozycji na język, efektywnej korekty błędów językowych oraz zwiększania czasu przeznaczonego na swobodne wypowiedzi uczniów dla podnoszenia jakości nauczania języków obcych;
- mobilizuje nauczycieli do doskonalenia ich warsztatu pracy związanego z rozwijaniem u uczniów językowych kompetencji komunikacyjnych;
- inicjuje współpracę nauczycieli w zakresie dzielenia się dobrymi praktykami i obserwacji koleżeńskiej.

Szczegółowe treści

- Prezentacja metod i technik efektywnych w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych na III etapie edukacyjnym:

- uczenie się poprzez nauczanie (LdL);
 - stacje zadaniowe;
 - projekty i miniprojekty językowe;
 - lekcja odwrócona;
 - debata oksfordzka;
 - dyskusja;
 - techniki dramy;
 - symulacje.
- Motywująca rola nowoczesnych technologii i mediów, nowe typy interakcji językowych oraz wykorzystanie aplikacji edukacyjnych i narzędzi interaktywnych odpowiednich dla uczniów na III etapie edukacyjnym, np.
 - eTwinning do rozwijania kompetencji językowych i międzykulturowych;
 - Hot Potatoes do tworzenia quizów w celu rozwijania kompetencji leksykalnej i gramatycznej;
 - Google Docs do wspólnego tworzenia tekstów w parach i grupach;
 - programy typu MS Movie Maker do edycji i tworzenia własnych materiałów audiowizualnych;
 - podcasty do rozwijania sprawności rozumienia ze słuchu.
 - Zbieranie informacji dotyczących kształtowania omawianej kompetencji podczas lekcji języka obcego:
 - analiza planów pracy dydaktycznej pod kątem kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;

- identyfikowanie wskaźników efektywnej lekcji (proporcje czasu mówienia nauczyciela vs ucznia, praca w parach/grupach vs lekcja frontalna, zadania motywujące do aktywności, komunikacji i współpracy, formułowanie instrukcji i poleceń, wspieranie uczniów w realizacji zadań, udzielanie informacji zwrotnej);
 - tolerancja dla błędu językowego, strategie korekty błędów wpisane w dyskurs lekcyjny (konwersacyjny wymiar korekty błędów językowych, autokorekta, korekta koleżeńska);
 - sposoby zbierania informacji dotyczących wdrażania uczniów w planowanie procesu własnego uczenia się odpowiednio do stopnia zaawansowania językowego.
- Promowanie form i metod pracy zespołowej nauczycieli, np. coachingu, tutoring koleżeńskiego, współprowadzenia lekcji, sieci współpracy i samokształcenia.
 - Wspieranie nauczycieli w planowaniu rozwoju zawodowego służącego doskonaleniu umiejętności kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - poszerzanie wiedzy na temat programów mobilności ponadnarodowych dla nauczycieli języków obcych, możliwościach uzyskania stypendiów i staży zagranicznych;
 - przedstawianie działalności przykładowych stowarzyszeń nauczycielskich i promowanie aktywności w stowarzyszeniach zrzeszających nauczycieli języków obcych;
 - prezentacja działalności i zasobów dydaktycznych Centrum Języków Nowożytnych w Grazu;
 - udział w szkoleniach organizowanych przez instytucje działające na rzecz podniesienia jakości kształcenia języków obcych.

Zasoby edukacyjne

- Dryjska M., *Jak uczyć metodą stacji dydaktycznych? Charakterystyka metody i przykłady*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Fronckiewicz B., Kołodziejska J., *Obserwacja od A do Z. Praktyczne rozwiązania*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2011.
- Janowska I., *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Wydawnictwo Universitas, Kraków 2011.
- Karpeta-Peć B., *Otwarty, aktywny, samodzielny... Alternatywne formy pracy. Przewodnik dla nauczycieli języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2008.
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- Metoda LdL. Zajęcia dydaktyczne, Ośrodek Rozwoju Edukacji [film wideo] [online, dostęp, dn. 31.08.2016].
- Niemiec-Knaś M., *Metoda projektów w nauczaniu języków obcych*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011.
- Orłowska E., *Uczenie się poprzez nauczanie – LdL, Lernen durch Lehren. Wskazówki do pracy metodą LdL* [online, dostęp dn. 16.06.2016].
- Petty G., *Nowoczesne nauczanie. Praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot 2010.
- Tokarz D., *Wykorzystanie narzędzi TIK na lekcjach języka angielskiego na przykładzie projektów eTwinning*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2012 [online, dostęp dn. 2.05.2017].

- Żylińska M., *Postkomunikatywna dydaktyka języków obcych w dobie technologii informacyjnych. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2007.

Stowarzyszenia nauczycieli w Polsce:

- [International Association of Teachers of English as a Foreign Language IATEFL Poland](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- [Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli i Wykładowców Języka Rosyjskiego](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- [Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Niemieckiego](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- [Polskie Towarzystwo Neofilologiczne](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].
- [Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce PROF. EUROPE](#) [online, dostęp dn. 31.08.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: LdL, stacje zadaniowe, giełda pomysłów, wymiana doświadczeń.

Moduł VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- ukazuje rolę środowiska szkolnego w motywowaniu uczniów do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;

- pokazuje, jak kształtować w szkole klimat społeczny, który wpływa na rozwijanie kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole ponadpodstawowej;
- ustala możliwości aranżowania przestrzeni szkolnej w sposób sprzyjający rozwijaniu wskazanej kompetencji;
- zna sposoby indywidualizacji nauczania oraz dostosowania wymagań do potrzeb i możliwości uczniów na III etapie edukacyjnym.

Treści szczegółowe

- Tworzenie atmosfery sprzyjającej skutecznemu rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych uczniów na III etapie edukacyjnym, np.
 - kreowanie efektywnych sytuacji edukacyjnych i budowanie poczucia bezpieczeństwa uczniów;
 - motywowanie uczniów do rozwijania własnej kompetencji komunikacyjnej poprzez udzielanie informacji zwrotnej i wspieranie uczniów w realizacji zadań;
 - sposoby oceniania sprzyjające rozwijaniu kompetencji (m.in. strategię oceniania kształtującego);
 - relacje uczeń–nauczyciel, uczeń–uczeń jako czynniki modelujące wzorce komunikacyjne, w tym znaczenie informacji zwrotnej.
- Dostosowanie wymagań wobec uczniów do ich potrzeb i możliwości edukacyjnych, w tym rozwijanie sprawności językowych w zależności od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia, potrzeb oraz zainteresowań uczniów.

- Organizacja przestrzeni szkolnej i wyposażenie szkoły jako czynniki wpływające na rozwój kompetencji związanej z porozumiewaniem się w językach obcych na III etapie edukacyjnym:
 - aranżacja przestrzeni w klasie, która wspiera językową aktywność uczniów (np. ustawienie stolików w sposób stymulujący dyskusję, pracę w parach/grupach) i ich aktywność poznawczą (materiały wizualne, mapy, wytwory pracy projektowej);
 - wyposażenie pracowni językowej/biblioteki szkolnej w materiały autentyczne stanowiące wytwory kultury danego obszaru językowego;
 - wykorzystanie różnych środków dydaktycznych do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych, np. tablicy interaktywnej, nagrań audio i wideo, materiałów dostępnych w internecie (słowniki, podcasty, audycje) oraz programów telewizyjnych i radiowych w językach obcych.
- Rola osoby wspomagającej w tworzeniu środowiska przyjaznego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole ponadpodstawowej.

Zasoby edukacyjne

- Black P., Harrison Ch., Lee C., Marshall B., William D., *Jak oceniać, aby uczyć*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2006.
- Costa D. i in., *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2003.

- Harmin M., *Jak motywować uczniów do nauki*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Jaroszewska A., *Budowanie przyjaznego środowiska wspierającego efektywną naukę języków obcych. Poradnik nie tylko dla nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011.
- Komorowska H., *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2002.
- *Ocenianie kompetencji językowych*, „*Języki Obce w Szkole*”, nr 03/2015 [online, dostęp dn. 27.09.2016].
- Sterna D., *Uczę (się) uczyć. Ocenianie kształtujące w praktyce*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2016.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podające: prezentacja wybranych stron internetowych i narzędzi TIK.

Metody warsztatowe: metoda 5Q, kaskadowy model diagnozy (diagnoza pogłębiona), SWOT – analiza potencjału szkoły w kreowaniu środowiska przyjaznego uczeniu się języków obcych, wymiana doświadczeń, giełda pomysłów.

Moduł VIII. Wspomaganie pracy szkoły w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- projektuje lub dostosowuje narzędzia diagnostyczne użyteczne w badaniu potrzeb rozwojowych szkoły;
- zna lokalną politykę oświatową oraz potrzeby grup zainteresowanych rozwijaniem kompetencji dotyczącej porozumiewania się w językach obcych;
- analizuje informacje niezbędne do formułowania celów rozwojowych oraz definiuje potrzeby szkoły na podstawie zebranych informacji;
- tworzy warunki przyjazne uczeniu się we współpracy, buduje pozytywne relacje i motywację uczestników procesu wspomagania;
- planuje działania ewaluacyjne, definiuje wskaźniki efektywności, formułuje wnioski i rekomendacje dotyczące dalszych działań wspomagających.

Szczegółowe treści

- Diagnoza pracy szkoły w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych:

- źródła informacji i danych o efektach pracy szkoły w aspekcie kompetencji porozumiewania się w językach obcych i możliwości ich wykorzystania w procesie wspomaganie;
 - wykorzystanie wyników badań ogólnopolskich w procesie diagnozy szkoły nt. efektywności procesu nauczania języków obcych;
 - rola osoby wspomagającej na etapie diagnozy;
 - narzędzia diagnostyczne, np. kwestionariusze rozmów z uczniami, nauczycielami, rodzicami, schematy pracy grup fokusowych, kwestionariusze analizy raportów i dokumentacji szkolnej – tworzenie i dostosowanie;
 - warsztat diagnostyczno-rozwojowy jako element procesu diagnozy w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych przez uczniów.
- Planowanie działań szkoły na rzecz rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - wykorzystanie informacji płynących z diagnozy do wytyczania kierunków działań i konstruowania celów;
 - metody planowania doskonalenia nauczycieli, wdrożenia działań i ewaluacji;
 - formy doskonalenia nauczycieli służące rozwojowi kompetencji uczniów związanej z porozumiewaniem się w językach obcych;
 - odpowiedzialność nauczycieli różnych przedmiotów za realizację działań związanych z kształtowaniem kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
 - rola osoby wspomagającej na etapie planowania zmian.
 - Wdrażanie zmian na etapie realizacji:

- rola specjalistów i ekspertów w realizacji zaplanowanych działań;
 - praca zespołów nauczycielskich w procesie wdrażania zmian;
 - przekładanie doświadczeń szkoleniowych nauczycieli na codzienną praktykę szkolną;
 - utrwalanie zmian oraz nabytych umiejętności;
 - monitorowanie wdrożenia – techniki uzyskiwania bieżącej informacji zwrotnej jako stały element działań wdrożeniowych;
 - wsparcie szkoły przez osobę wspomagającą na etapie wdrażania zmian.
- Realizacja działań wspomagających szkołę w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
 - Podsumowanie działań realizowanych w szkole:
 - metody i narzędzia podsumowywania i ewaluacji procesu wspomagania;
 - wspólna analiza wniosków i ocena efektów.
 - Sieci współpracy i samokształcenia jako forma działań pomocna w procesie wspomagania szkoły:
 - rola sieci we wspomaganiu i rozwoju zawodowym nauczycieli;
 - metody pracy w sieci służące wspieraniu nauczycieli w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Zasoby edukacyjne

- Informacje dotyczące zasad prowadzenia wspomagania szkół i organizowania sieci współpracy i samokształcenia wraz z materiałami szkoleniowymi, Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 30.09.2016].
- Bridges W., *Zarządzanie zmianami. Jak maksymalnie skorzystać na procesach przejściowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Kotter J., Rathgeber H., Mueller P., *Gdy góra lodowa topnieje. Wprowadzanie zmian w każdych okolicznościach*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2008.
- Kordziński J., *Nauczyciel, trener, coach*, Wolter Kluwer, Warszawa 2013.
- Szlęk A. (red.), Pakiet edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 5. Analiza potrzeb, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [online, dostęp dn. 10.09.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: mapa źródeł informacji, drzewo decyzyjne, analiza SWOT, rybi szkielet, procedura U, wyznaczanie celów metodą SMART, profil szkoły – planowanie z przyszłości, gwiazda pytań, diagram Gantta, tworzenie narzędzi pomocnych w zainicjowaniu współpracy, m.in. scenariusza rozmowy z dyrektorem, praca nad scenariuszami, opracowanie bazy pytań kluczowych, koło priorytetów.

Moduł IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje, które powinna rozwijać osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół;
- określa swoje mocne strony, które wykorzysta, wspomagając szkoły;
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudnią prowadzenie wspomagania szkół;
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania.

Treści szczegółowe

- Kompetencje potrzebne do prowadzenia procesu wspomagania na czterech etapach:
 - pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły;
 - ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły;
 - zaplanowanie form wspomagania i sposobów ich realizacji;
 - ocena przebiegu procesu wspomagania i efektów.
- Analiza własnych zasobów i ograniczeń, które mają wpływ na realizację wspomagania:
 - stosunek do wspomagania jako zadania (relacja ja–zadanie);
 - stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomagania (relacja ja–inni);

- postrzeganie siebie jako osoby wspomagającej (relacja ja–ja).
- Zasoby zewnętrzne jako pomoc dla osoby prowadzącej proces wspomaganie.
- Indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji.
- Plan własnego rozwoju w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół.

Zasoby edukacyjne

- Boydell T., Leary M., *Identyfikacja potrzeb szkoleniowych*, Wolters Kluwer, Kraków 2006.
- *Profil kompetencyjny osoby odpowiedzialnej za wspomaganie szkoły*, [w:] Hajdukiewicz M. (red.), *Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomaganie. Zeszyt 1. Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 16.09.2016].
- Ośrodek Rozwoju Edukacji, *Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE* [online, dostęp dn. 16.09.2016].
- Ośrodek Rozwoju Edukacji, *Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE* [online, dostęp dn. 16.09.2016].

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: refleksja, autodiagnoza, planowanie, koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju.